

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

وَبِهِ نَسْتَعِیْنُ اِنَّهٗ خَیْرٌ فَاَصْرًا وَّ مَعِیْنًا

هو
المجيب

سرفصل های دانش دعا

نگارش: علی انجم شعاع

تهیه و تنظیم: بنیاد بین المللی دعا

هر دانشی دارای موضوعات مشخصی است. این موضوعات، زیرموضوعاتی دارند که ساختار آن علم را تشکیل می دهد. موضوع اصلی علم به همراه موضوعات درونی آن قلمرو هر دانش را مشخص می کند.

دانش دعا دارای موضوعات گسترده‌ای است. مفاد، مواد، قواعد و مبانی این دانش در کتاب های حدیثی و دعایی به صورت پراکنده وجود دارد اما نیازمند گردآوری جامع، دسته‌بندی و جمع‌بندی است.

در این نوشتار سعی شده تا موضوعات مرتبط با این دانش (سرفصل‌ها و عناوین) جست‌وجو و کشف شده، در قالب طرحی اولیه با عنوان هندسه دانش دعا ارائه شود.

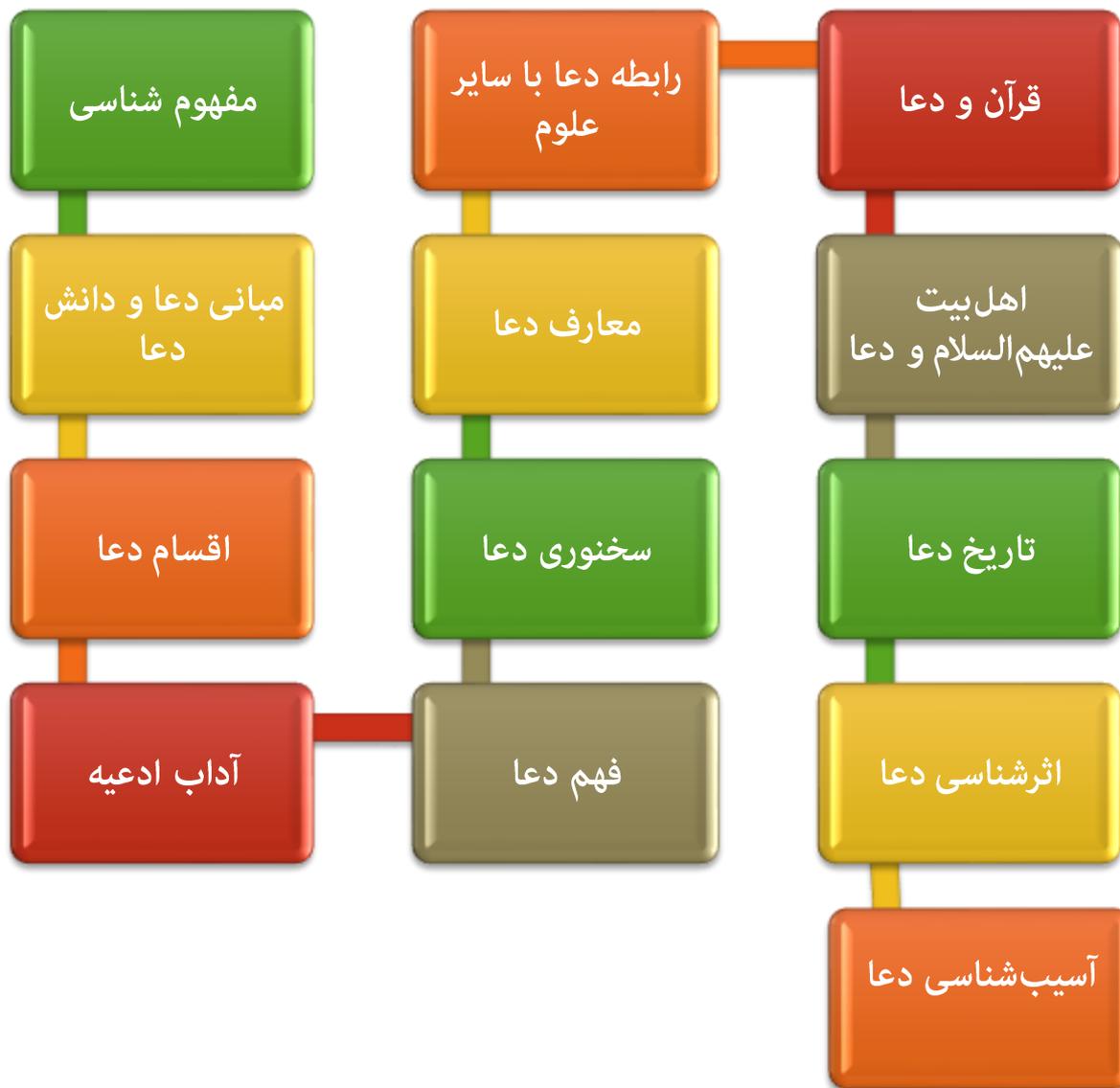
این مقاله به دنبال نگارش دانش دعا نیست؛ بلکه می‌خواهد موضوعات کلی این علم را مشخص کند. گام پسین، می‌تواند جمع‌آوری محتوای این موضوعات و تکمیل آن باشد.

بسیاری از معارف اهل بیت علیهم السلام در قالب دعا به ما رسیده است. شیعه، منابع پرشمار و محتوای عمیقی از دعاهای معصومانه را در اختیار دارد. از این رو با معرفی و تولید این علم می‌توان در گسترش اندیشه شیعی گام برداشت. ضرورت دیگر این کار، نیاز به آشنایی روشمند با علوم و معارف دعاست. بسیاری از کتاب های دعاشناسی، ترتیب مناسبی در ارائه مطالب، ندارند. برخی از نگارش‌های بازاری نیز در مبانی و چارچوب دعا دچار اشتباه شده اند. با ارائه چهارچوب اصلی علوم دعا، می‌توان به نظم‌بخشی دانش دعا امیدوار بود.

یکی از بهره‌های این پژوهش، ارائه موضوعات و سرفصل‌های جدیدی است که پژوهشگران می‌توانند در پژوهش‌های پایان‌نامه ای و ... از آن استفاده کنند. چنانچه هر یک از این موضوعات، نگاشته ای مستقل داشته باشد، دانش دعا یکی از دانش‌های اصلی و قاعده‌مند اسلامی خواهد شد. بهره دیگر این پژوهش، نشان دادن گستره دعاست. برخی، دعا را تنها برای درخواست حاجت خود می‌دانند؛ اما این پژوهش نشان می‌دهد که دعا در درون و پیرامون خود، سخن‌های بسیاری دارد.

برای گردآوری عناوین موضوعات، افزون بر مراجعه به متون دعاها، از کتاب‌هایی مانند اصطلاح‌نامه علوم قرآن و اصطلاح‌نامه علوم حدیث استفاده شده است. ویژگی این عنوان‌ها واقعی بودن آنهاست و تلاش شده تا هیچ عنوان فرضی به این نگاشته راه نیابد. این پژوهش با بررسی‌های میدانی بیشتر، قابل ارتقااست. فهرست موضوعات علم دعا در نوشتار حاضر قالبی با ۱۴ محور، یافته است.

نوآوری این تحقیق، ارائه تصویری اولیه از علم دعا است. بسیاری از موضوعات ارائه‌شده در این مقاله، جدید بوده و نشان دادن موضوعات در جای خود و نظام‌واره ای هماهنگ از دیگر گام‌های نوشتار کنونی است.

مفهوم شناسی

هدف بخش حاضر ارائه موضوعاتی است که مرتبط با مفهوم دعا و علوم دعا هستند. در بسیاری از کتاب‌ها و درس‌نامه‌های دعایی، ابتدا به توضیح واژه دعا پرداخته و معنای آن را تبیین کرده‌اند. علاوه بر این، لفظ علوم دعا نیز به دلیل نو بودن نیاز به مفهوم‌شناسی دارد. در ادامه سرفصل‌های این دو مبحث ارائه شده‌اند.

الف: مفهوم دعا

واکاوی واژه‌ی "دعا" در لغت و اصطلاح

کاربردهای ماده‌ی «د ع و»

علت استفاده از واژه‌ی "دعا" برای ارتباط خاص بی‌خالق و مخلوق

گونه‌شناسی کاربردی واژه "دعا" در لسان اهل بیت علیهم السلام

بررسی واژگانی و مفهومی "دعا" در جوامع مختلف

ب: مفهوم علوم دعا

تبيين واژه "دانش دعا" در لغت

سیری در تعریف اصطلاحی "دانش دعا"

پیشینه کاربرد واژه "دانش دعا"

مبانی دعا و دانش دعا

هر دانشی نیازمند مشخص کردن مرزها و مسائل خود است؛ به همین جهت برای تولید دانش دعا نیز باید گستره‌ی آن مشخص گردد. در این بخش مبانی، گستره و حدود دعا و همچنین علوم دعا با سرفصل‌های مرتبط تبیین شده است. مواردی مثل اقسام دعا، فهم دعا، فصاحت و بلاغت، معارف دعا و... به جهت ماهیتی مستقل به صورت جداگانه پرداخته می‌شود. در ادامه، موضوعات مرتبط با گستره دعا و دانش دعا ارائه شده است.

الف: مبانی دعا

بررسی مبانی کمی
دعا

جایگاه دعا در دین
اسلام

بررسی فلسفه دعا

اسباب ایراد ادعیه

ضرورت وجود دعا
و قرائت آن

فواید دعا شناسی

ادله‌ی دعا نمودن
در اسلام و قرآن؛
وجوب یا استحباب

جامعیت ادعیه برای
هدایت و اکمال فرد و
جامعه

گستره‌ی کاربرد دعا در
زندگی فردی و اجتماعی

بررسی آثار دعا در زندگی
فردی و اجتماعی

شرط تحقق دعا در درک
معانی آن

کشف ارتباط ادعیه با
همدیگر

میزان روی آوری به دعا و
علوم آن در اسلام

ضرورت آشنایی با انواع
دعا

بررسی میزان فطری بودن
روی آوری به دعا

فواید و آثار شناخت
خطابات ادعیه

بررسی علت و نحوه
نام‌گذاری هر دعا

ارکان اصلی و فرعی دعا یا
نحوه‌ی شکل‌گیری یک دعا

نحوه کشف و استفاده از
خواص ادعیه

بررسی و نحوه رتبه‌بندی
ثواب ادعیه

نحوه رساندن منظور و
قصد معصوم علیهم‌السلام
در دعا

بررسی مفهوم مخالف در
دعا

نحوه اعتراض و شکوه
به وسیله‌ی دعا

نحوه تقرب به خدا با دعا

روش‌شناسی مطالعات
ادعیه

تفاوت مشروعیت انشا در
دعا و ذکر و زیارت

وجه تشابه و تفاوت ذکر
و دعا

وجه تشابه و تفاوت آداب
و دعا

وجه تشابه و تفاوت
زیارت و دعا

وجه تشابه و تفاوت
خطبه و دعا

وجه تشابه و تفاوت لعن
و دعا

وجه تشابه و تفاوت
نفرین و دعا

وجه تشابه و تفاوت حمد
و دعا

وجه تشابه و تفاوت شکر
و دعا

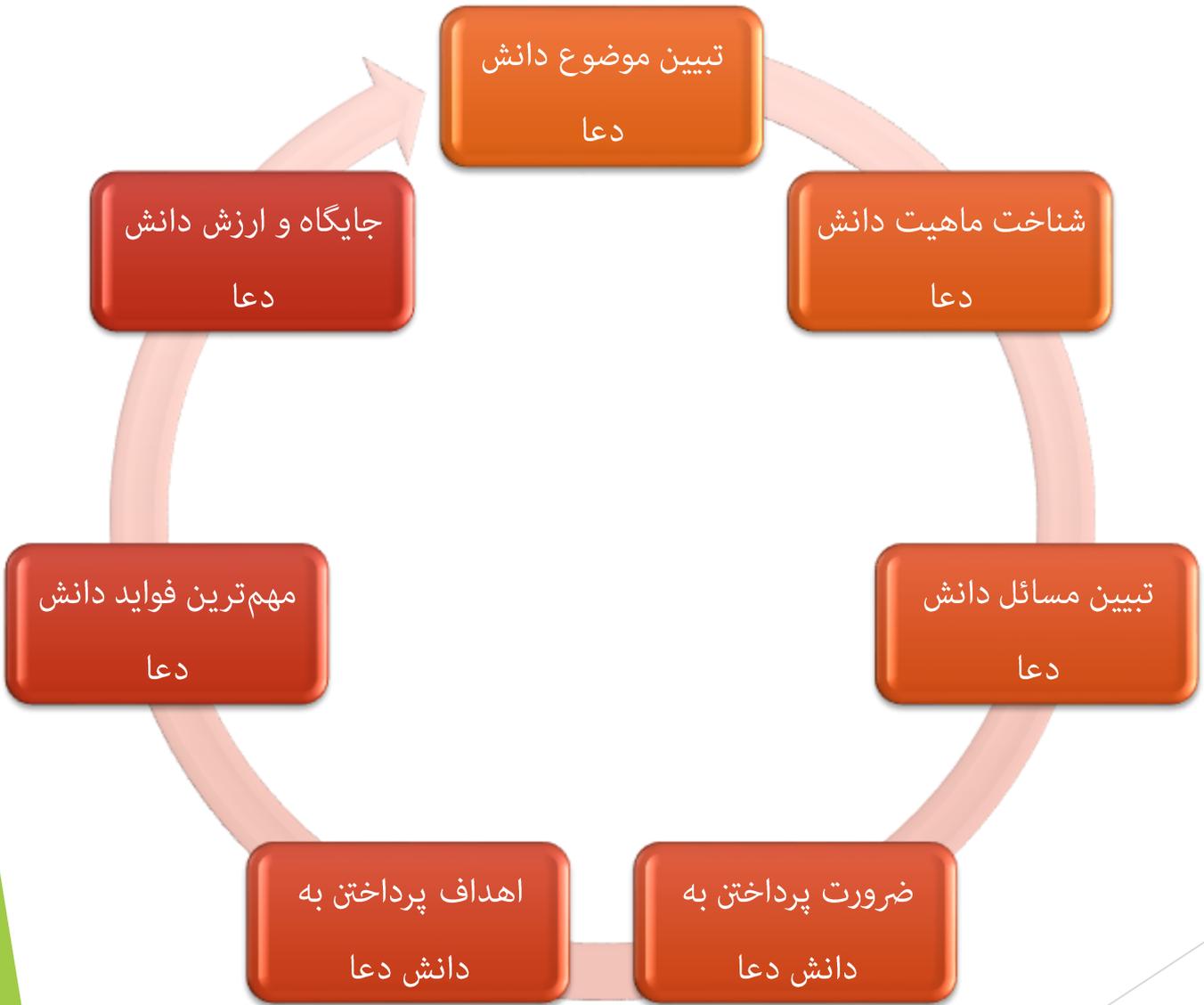
وجه تشابه و تفاوت حرز
و دعا

وجه تشابه و تفاوت
استعاذه و دعا

وجه تشابه و تفاوت طب
و دعا

وجه تشابه و تفاوت رجز
و دعا

ب: مبانی علوم دعا

انواع دانش دعا	تقسیم‌بندی مباحث دانش دعا	فرق دانش دعا و دعا شناسی	شکل‌های ارائه در دانش دعا
شیوه بحث در دانش دعا	تعیین مرزها و محدوده دانش دعا	تفاوت علم دعا با دانش دعا	روش تحقیق دانش دعا
چرایی پرداختن به دانش دعا به‌عنوان علمی مستقل	تفاوت و شباهت مسائل دانش دعا با علوم قرآن	تفاوت و شباهت مسائل دانش دعا با علوم حدیث	علم مسائل دعایی یا دانش نگرش دعا به مسائل
فرق دانش دعا با معارف دعا	جایگاه دانش دعا در قرآن و روایات	جایگاه دانش دعا میان سایر دانش‌ها	روابط دعا با سایر علوم
دانش دعا از دیدگاه معصومان علیهم‌السلام	دانش‌های برخواسته و مستفاد از دعا	دانش‌های مربوط به شناخت دعا	ابعاد دانشی ادعیه و ضرورت بررسی آن به‌عنوان یک علم

اقسام دعا

ذکر اقسام ادعیه برای فهم بهتر معانی و محتوا و همچنین اعتبار سنجی صحیح لازم است. دعا از ابعاد مختلف قابلیت تقسیم‌بندی‌های متنوعی را دارد اما به لحاظ اشمال همه‌ی ادعیه به صدور و محتوا، سرفصل‌های این بخش بر اساس این دسته‌بندی ارائه شده‌اند:

الف: تقسیم بر اساس صدور

امکان تقسیم‌بندی و گونه
شناسی ادعیه بر اساس
صدور

تفاوت ادعیه قرآنی و
دعا در حدیث قدسی

تقسیم دعا بر اساس
اعتبار

تقسیم دعا به ماثور و غیر
ماثور

ب: تقسیم بر اساس محتوا

امکان تقسیم‌بندی ادعیه بر اساس محتوا

گونه‌شناسی محتوای ادعیه

تقسیم ادعیه بر اساس شکل محتوا

شناسایی و تقسیم‌بندی دعا به مستقل و غیرمستقل

شناسایی و تقسیم‌بندی ادعیه بر اساس زمان

تقسیم‌بندی و شناسایی دعا‌های مادی و معنوی

نقش زمان و مکان در ایراد ادعیه

تقسیم‌بندی و شناسایی ادعیه خاص و عام

تقسیم دعا از لحاظ نحوه قرائت

تفاوت و شباهت سیاق و محتوای دعا‌های قرآنی و دعای اهل‌بیت علیهم‌السلام

تفاوت و شباهت سیاق و محتوای دعا‌های قرآنی و دعای پیغمبران در کتب الهی

آداب ادعیه

ارتباط با دعا در جهت بهره‌گیری از آن دارای روش و ادب خاصی است. در این بخش سعی شده تا سرفصل‌های مرتبط با آداب دعا ارائه شوند. ادب، در مورد خواننده‌ی متن دعا، برخی موارد در مورد نحوه قرائت دعا و گاهی درباره چگونگی نگارش دعا است. همه‌ی این موارد دارای روش و آیین خاصی هستند که سرفصل‌های آن در چند فصل ارائه می‌گردد.

الف: ادب قاری

آشنایی با نحوه و روش دعا کردن

آشنایی با شرایط دعا کردن

تأثیر اقبال قبله در اجابت دعا

تأثیر خضوع و خشوع قاری در
اجابت دعا

تأثیر وضو در اجابت دعا

نقش خوف و رجا در تاثیرگذاری
دعا

تأثیر خلق نیکو در هنگام ارتباط
با خالق در اجابت دعا

ادب برابر خدا؛ روش الگویی
پیامبران اولوالعزم علیهم السلام به
هنگام دعا

لزوم درک قاری از درجات دعا

تأثیر خلوص نیت در اجابت دعا

تأثیر حفظ متن در اجابت دعا

بررسی فضیلت حفظ دعا

برگزاری عبادات جمعی و فردی
از دیدگاه قرآن و حدیث با تکیه
بر دعا

برنامه‌های دینی جمعی در
دوران معصومان علیهم السلام با
تکیه بر دعا

بررسی فضیلت تعلیم و تعلم دعا

بررسی دریافت اجرت در برابر
تعلیم و تعلم ادعیه

شرایط، آداب و نحوه انشاء دعا
به وسیله غیر معصومان
علیهم السلام

ب: ادب قرائت

بررسی و شناسایی آداب قرائت دعا

آشنایی با فضیلت قرائت دعا

فضیلت گوش سپردن به دعا

سبک و هنر تلاوت دعا

چرایی تکرار یک دعا و اهتمام به آن در نزد اهل بیت علیهم السلام

بررسی مستحبات قرائت دعا

بررسی مکروهات قرائت دعا

بررسی محرمات قرائت دعا

لزوم ایجاد قواعد برای قرائت ادعیه

ضرورت تدوین دانش تجوید ادعیه

ضرورت تدوین دانش صوت و لحن ادعیه

چرایی استفاده از استعاذه قبل از قرائت دعا

قَسَم دادن در دعا؛ چیستی و چرایی؟

چرایی و چگونگی واسطه قرار دادن افراد پاکیزه در دعا

همخوانی ادعیه؛ تجویز و حدود آن

ضرورت پرداختن به دعا در هر وقت

علت تأکید دعا برای دیگران

کمیت و کیفیت گسترده سازی و عمومیت بخشی به دعا . می توان این فضیلت را در ادعیه با قرآن تطبیق داد.

هنر

ج: ادب نگارش

بررسی حرمت یا حلّیت
دریافت اجرت در برابر
نگارش ادعیه

بررسی فضیلت تفسیرنگاری و
شرح‌نویسی دعا

بررسی فضیلت نگاه کردن به
متن دعا

بررسی فضیلت تفقه در دعا

شرایط دعانویسی

حکم دعانویسی با توجه به
آثار آن

فهم دعا

فهم هر علمی نیازمند پیش‌نیازهایی است. دانش دعا نیز از این قاعده مستثنا نبوده و درک بهتر آن نیازمند ابزارها و روش‌هایی است. علاوه بر این، برخی موانع در فهم برتر دعا وجود دارد که افراد باید این موانع و آسیب‌ها را رفع نمایند. در این بخش موضوعات مرتبط با راه‌ها و شرایط درک بهتر دعا ارائه شده است.

دعا راهی برای انتقال مفاهیم برتر

ضرورت فهم معانی دعا

آشنایی با قواعد فهم دعا

روش فهم و برداشت از ادعیه

آشنایی با روش فهم دعا با دعا

روش‌شناسی محتوای دعا و تأثیر آن در فهم

زبان‌شناسی دعا؛ چیستی و چرایی؟

روش فهم و تفسیر بطون دعای معصومین علیهم‌السلام

آشنایی با مفاهیم موافق و مخالف در ادعیه

ارائه الگوهای ترجمه دعا

مقایسه ساختاری و محتوایی قرآن کریم و دعا با رویکرد فهم دعا

مقایسه ساختاری و محتوایی حدیث و دعا با رویکرد فهم دعا

ریشه‌یابی کلمات ادعیه در قرآن و حدیث در جهت فهم بهتر ادعیه

سخنوری دعا

یک از تفاوت‌های دعا با دیگر قالب‌های گفتاری معصومان علیهم‌السلام، موضوع سخنوری و به تعبیری فصاحت و بلاغت است. علاوه بر مضامین عمیق دعا، سخنوری و ادب تکلم نیز از خصوصیات راز و نیاز با خداوند است. به همین جهت در این بخش در ابتدا به سرفصل‌های مرتبط با فصاحت دعا و (به تعبیری خالی بودن دعا از کلمات ثقیل و...) و سپس بلاغت دعا (تناسب با مقتضای حال و...) پرداخته شده است.

الف: فصاحت ادعیه

فصاحت در ادعیه؛ چیستی و چرایی؟

اکتشاف نظم در منظومه‌ی ادعیه معصومان علیهم‌السلام

بررسی نظم درونی ادعیه

علت‌یابی تکرار ادعیه در لسان معصومان علیهم‌السلام

شناخت اسلوب ادبی دعا

آشنایی با زبان دعا

آشنایی با رسم‌الخط ادعیه

نحوه بخش‌بندی و قطعه‌بندی هر دعا

تفاوت تقطیع دعا با قرآن

بررسی قواعد ادبی دعا

میزان تأثیرپذیری دعا از قواعد ادبی و لغت عرب

شناسایی وجوه تفاوت متنی ادعیه

شناخت اسلوب ادبی ادعیه

آشنایی با واژه‌های متداول در ادعیه

تحلیل زیباشناختی دعا‌های امام علی علیه‌السلام

تحلیل زیباشناختی دعا‌های امام سجاد علیه‌السلام

ارتباط زبور، قرآن و دعا

رسم‌الخط معاصر دعا؛ معرفی و نقد

چگونگی و تاریخ اعراب‌گذاری ادعیه

چگونگی و تاریخ نقطه‌گذاری ادعیه

چرایی وجود ادعیه عجیب

ب: بلاغت ادعیه

بلاغت در ادعیه، چیستی و چرایی؟

علت بین‌المللی بودن زبان دعا

چرایی عرفی بودن زبان دعا

ضرورت شناخت لهجه دعا

آشنایی با نوع بیان دعا و تفاوت آن با سایر معارف

شناخت میزان دلالت الفاظ در دعا

تفاوت بلاغی زبان دعا با زبان وحی

انشاء بلاغی ادعیه؛ چگونگی و قواعد؟

چرایی و چگونگی استفاده از کنایه در ادعیه

چرایی و چگونگی استفاده از استعاره در ادعیه

چرایی و چگونگی استفاده از تشبیه در ادعیه

چرایی و چگونگی استفاده از مجاز در ادعیه

چرایی اختلاف در ضمیر مرجع در ادعیه

عربی بودن دعا؛ چرایی و نقد آن

تحلیل بلاغی دعا‌های امام علی علیه‌السلام

تحلیل بلاغی دعا‌های امام سجاد علیه‌السلام

گونه‌شناسی تفاوت‌های بلاغی در ادعیه گوناگون

امکان کشف و معرفی انواع اعجاز در دعای مأثور .

معارف دعا

دعا یکی از قالب‌های پرمغزی است که اهل بیت علیهم‌السلام از آن برای ارتباط با خالق خود بهره می‌گرفتند. ادعیه شیعه مملو از معارفی است که آن را از سایر ادعیه متمایز می‌نماید. همان‌گونه که فهم دعا برای استجاب آن شرط است، شناختن این معارف نیز می‌تواند در ارتباط بهتر انسان با خدای خویش تأثیر گذاشته و به ارتقای بشر کمک نماید. علاوه بر این در ادعیه ائمه علیهم‌السلام موضوعات معارفی زیادی مانند عقاید، اخلاق، تفسیر، روانشناسی و ... وجود دارد که افراد می‌توانند با استمداد از این معارف به فهم و درک بهتر آن موضوع بپردازند. در ادامه به موضوعات معرفتی دعا اشاره می‌شود.

الف: معرفت‌شناسی دعا

گونه‌شناسی آموزه‌ها و معارف دعا

کشف و معرفی شگفتی‌های معنوی دعا

رابطه شناخت معارف ادعیه با فرهنگ استفاده از آن

نیاز روحی انسان به معارف ادعیه

راه‌حل‌های مشکلات معنوی با دعا

طرح معارف مادی در ادعیه، چرایی، مقدار و حدود آن

آشنایی با دعاها و ویژه معارف

بررسی میزان کاربرد معارف دعا در زندگی افراد

نحوه ایجاد تفریح و نشاط با معارف دعا

کشف ارتباط معرفتی دعا و توکل

ایجاد روحیه در مصیبت‌زدگان با معارف دعا

ب: تبیین موضوعات معارفی دعا

موضوعات معارفی ادعیه و لزوم دسته‌بندی آن‌ها

موضوعات معارفی قرآنی در ادعیه

چرایی ورود اذکار در ادعیه

نقش و چرایی ورود صلوات در ادعیه

گونه‌شناسی دو عنصر خوف ورجا در متن ادعیه

موضوع شناسی گزاره‌های بهداشت روان در دعا‌های معصومان علیهم‌السلام

گونه شناسی معارف توحیدی در دعا‌های معصومان علیهم‌السلام

گونه شناسی معارف اخلاقی در دعا‌های معصومان علیهم‌السلام

موضوع شناسی گزاره‌های تربیتی در دعا‌های معصومان علیهم‌السلام

دعا برای فرج؛ چیستی و چرایی؟

گونه‌شناسی قَسَم در ادعیه

گونه‌شناسی پیش‌بینی‌ها در ادعیه

رابطه دعا با سایر علوم

دعا با علوم اسلامی و جدید ارتباط داشته و ائمه معصومین علیهم السلام در قالب دعا معارف نابی در موضوع این دانشها ارائه نموده‌اند. در بخش حاضر به ارتباط دعا با علومی مانند کلام، فقه، حدیث، اخلاق، تاریخ و سایر علوم جدید پرداخته شده است. شناخت این معارف در پی بردن به نظر معصومان علیهم السلام و ارتقای آن علم نقش به‌سزایی دارد. باید توجه داشت که دعا با برخی موضوعات مانند زیارت و ذکر و... نیز ارتباط تنگاتنگی دارد اما به دلیل این‌که موضوعات مذکور هنوز مسمای علم را ندارند در این تحقیق انعکاس نیافته‌اند.

الف: دعا و علوم اسلامی

گونه‌شناسی ارتباط دعا با علوم اسلامی

تعارض بین دعا و علوم اسلامی

دعا و علم کلام

چرایی و چگونگی
استفاده از دعا در
علم کلام

آشنایی با مبانی
اصول دین در دعا

آشنایی با صفات
ذات و فعل خداوند
در ادعیه

آشنایی با مسائل
جزئی عقیدتی در
دعا

بحث مشیت و قضا
و قدر در ادعیه

گونه‌شناسی ادعیه
توحیدی و معادی و
...

چیستی و چرایی
نقل امور غیبی در
ادعیه

ارتباط جنیان و
ملائک با دعا

دعا و علم فقه

دعا و
علم
حدیث

چرایی و چگونگی
استفاده از دعا در
دانش حدیث

نحوه استفاده از
دعا در درک بهتر
احادیث

ارتباط دانش دعا و حدیث

چرایی و چگونگی استفاده از دعا در علم اخلاق

نحوه استفاده از دعا در تربیت فرد و جامعه

آشنایی با گزاره‌های اخلاقی در ادعیه

سایر
علوم
اسلامی

چرایی و چگونگی استفاده از
دعا در علم تفسیر

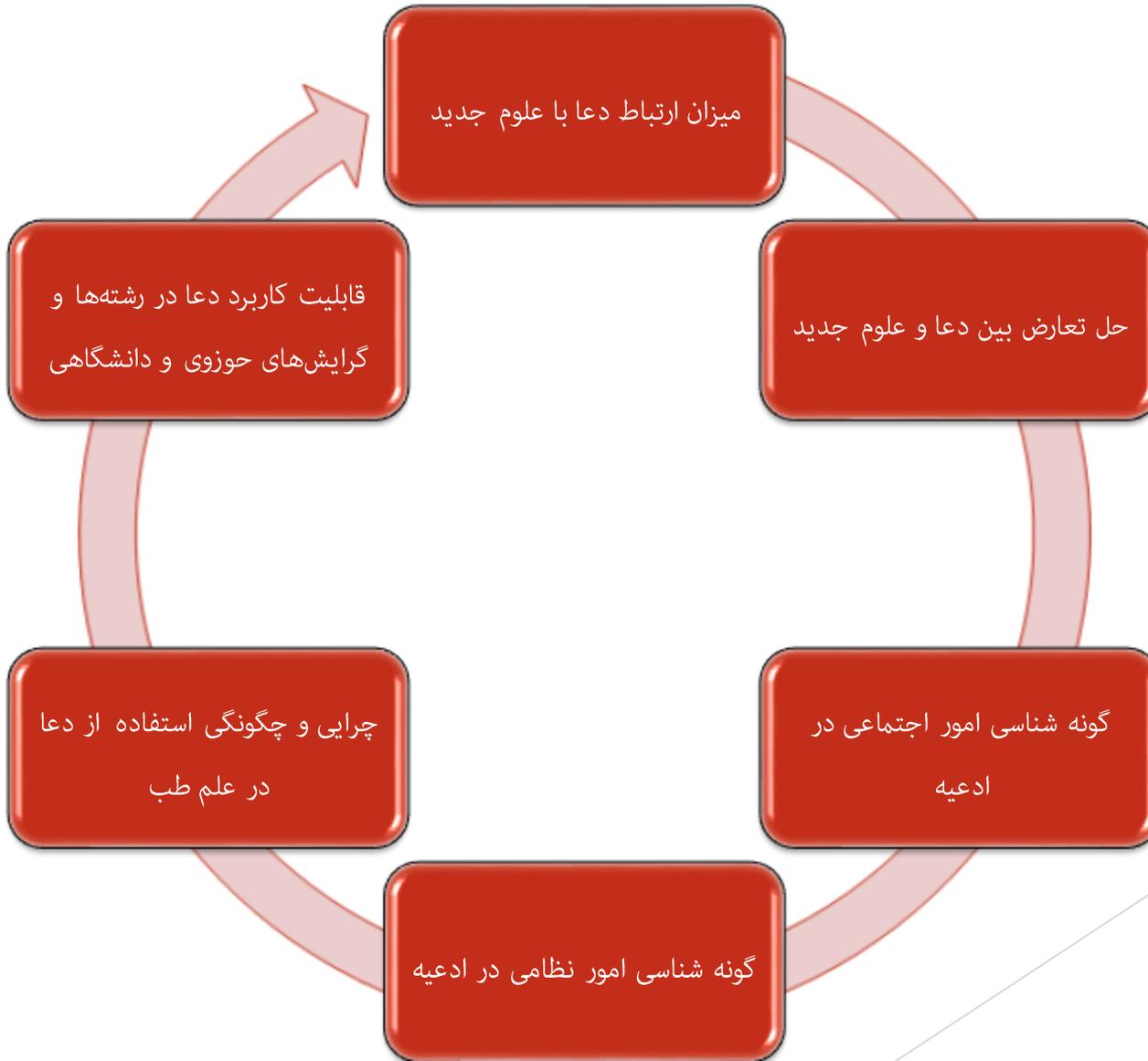
بررسی میزان قابلیت کاربرد
دعا در رشته‌های اسلامی

استفاده از دعا در تکمیل
عرصه‌های کم روایت علوم
اسلامی

سیر ادعیه در تاریخ حدیث

آشنایی با فروع دین در دعا

ب: دعا و علوم جدید

قرآن و دعا

دعا با قرآن کریم رابطه‌ای تنگاتنگ دارد. کلام اهل بیت علیهم السلام هیچ‌گاه از کلمات وحی خالی نبوده است و ایشان نه تنها در گفتار بلکه در روش زندگی نیز دستورات الهی را جاری می‌نمودند. به همین جهت بسیاری از آیات قرآن به صورت صریح و شفاف و گاه به صورت ضمنی در ادعیه انعکاس یافته‌اند. قرآن کریم نیز علاوه بر ترغیب همگان به دعا کردن، ادعیه پرمغزی در برخی آیات خود جای داده است؛ بنابراین مقدمه، بخش حاضر نیز به سرفصل‌های ارتباط قرآن و دعا پرداخته است.

الف: ارتباط قرآن و دعا

تفاوت‌ها و شباهت‌های متنی و محتوایی قرآن کریم و دعا

چرایی و چگونگی کاربرد قرآن در دعا

تعیین آماری نقش قرآن در شکل‌گیری ادعیه

نحوه استفاده از تفسیر و تبیین قرآن در دعا

بررسی امکان نسخ قرآن به وسیله دعا

تعارض بین دعا و قرآن و راه‌حلهای آن

بررسی مقدار استفاده از واژه دعا و مشتقات آن در قرآن

بررسی نظریه فضل دعا بر قرآن

چرایی قرائت‌های گوناگون آیات در دعا

استفاده از آیات معروف در ادعیه

اسامی و صفات قرآن در ادعیه

استفاده از ادعیه در تبیین شان نزول قرآن

شرح و تفسیر دعا‌های فضل قرآن

شرح و تفسیر ادعیه تلاوت قرآن

قواعد تطبیق ادعیه با قرآن

بررسی نظریه اختلاط ادعیه با نص قرآن

ریشه‌های لفظی و محتوایی دعا‌های معصومان علیهم‌السلام در آیات قرآن

آشنایی با دعاهای قرآنی

دعاهای قرآنی مکی و مدنی و تفاوت آنها

زبان‌شناسی ادعیه قرآنی

معرفی و کشف اولین و آخرین دعا در قرآن

بررسی متنی و محتوایی اولین دعا و آخرین دعای مکی و مدنی قرآنی

کتاب‌شناسی تفاسیر دعاهای قرآنی

شرح و تفسیر و الگوگیری دعاهای مردم در قرآن

شرح و تفسیر و الگوگیری ادعیه انبیا علیهم‌السلام در قرآن

چرایی نام‌گذاری سوره حمد به "دعا"

اهل بیت علیهم السلام و دعا

علاوه بر قرآن، دعا با حدیث نیز ارتباطی منحصر به فرد دارد. در واقع دعا نوعی حدیث است که در شکلی ویژه ارائه گردیده است. اهل بیت علیهم السلام با قالب دعا معارفی ژرف را به همگان عرضه نموده‌اند. شناسایی رویکرد هر معصوم علیهم السلام با دعا و گونه شناسی دعا‌های ایشان می‌تواند پژوهشگران را در درک و فهم بهتر ادعیه یاری نماید.

الف:
روش شناسی
اهل بیت
علیهم السلام در
دعا

فرهنگ دعا و نیایش در
سیره و سخن اهل بیت
علیهم السلام

روش شناسایی دعا‌های ائمه
علیهم السلام بر اساس لحن
دعایی ایشان

گونه شناسی روش‌های دعا
کردن ائمه علیهم السلام

گونه شناسی دعا‌های هر
معصوم علیهم السلام

معرفی کتاب‌های دعایی ائمه
علیهم السلام

روش امام سجاد علیه السلام
در انتقال معارف با قالب
دعا و تفاوت آن با سایر ائمه
علیهم

بررسی تأثیر دعای پیغمبر و
ائمه علیهم السلام در حق
افراد

تعداد دعاها و مقایسه کمی
آن با سایر احادیث

شبهت‌ها و تفاوت‌های
محتوایی دعا‌های معصومان
علیهم السلام و چرایی آن

تفاوت ادعیه پیامبر صلی الله
علیه و آله در مکه و مدینه

تفاوت ادعیه ائمه
علیهم السلام در زمان صلح و
جنگ

معرفی کتاب‌های دعایی
اصحاب ائمه علیهم السلام

تفاوت‌ها و شباهت‌های
دعای معصومان علیهم السلام
و ادعیه غیر مآثور

بررسی آماری درخواست‌های
دنیوی و اخروی معصومان
علیهم السلام در دعاها

شباهت‌ها و تفاوت‌های
لفظی دعا‌های معصومان
علیهم السلام

شباهت‌ها و تفاوت‌های
موضوعی دعا‌های معصومان
علیهم السلام و چرایی آن

گونه شناسی سؤالات دعایی
مردم از اهل بیت
علیهم السلام و پاسخگویی
ایشان

نگاه و نگرش ائمه
علیهم السلام در مورد افراد
در قالب دعا با تکیه بر
کتاب "اختیار معرفة الرجال"

مقایسه دعا‌های معصومان
علیهم السلام با دعا‌های کتاب‌های
آسمانی

بررسی تطبیقی متون دعایی
معصومان علیهم السلام با
روایات دیگر ایشان از حیث
ادبیات

حالات روحی و معنوی ائمه
علیهم السلام در هنگام
قرائت دعا

آموزش و ترویج دعا در سیره معصومان علیهم السلام

موضوعات معارفی گوناگون در دعای اهل بیت علیهم السلام

موضوع شناسی و محتوا پژوهی دعاهاى معصومان علیهم السلام برای سنین مختلف

موضوع شناسی و محتوا پژوهی دعاهاى معصومان علیهم السلام برای روزها و شب‌های مختلف

موضوع شناسی و محتوا پژوهی دعاهاى معصومان علیهم السلام برای اصناف مختلف

موضوع شناسی و محتوا پژوهی دعاهاى معصومان علیهم السلام برای مکان‌های مختلف

معنای پناه بردن اهل بیت علیهم السلام از موضوعی به خداوند در دعا

موضوع شناسی تحلیلی درخواست‌های معصومان علیهم السلام در دعاها

گونه شناسی ادعیه انبیاء علیهم السلام در کلام معصومان علیهم السلام

بررسی روایی لزوم دعا برای معصوم علیه السلام

ب: معارف
دعای اهل بیت
علیهم السلام

تاریخ دعا

دعا دارای پیشینه‌ی تولید و سرگذشت است. برای شناخت بهتر دعا، اعتبار سنجی آن و ... باید تاریخ دعا مورد بررسی قرار گیرد. دعا امری جدید در اسلام نبوده و سایر مذاهب و ادیان گذشته نیز ادعیه مخصوص به خود را دارند لذا در این بخش به سرفصل‌های عمومی دعا، تاریخ دعا در اسلام و همچنین در سایر ادیان و مذاهب پرداخته شده است.

الف: دعا در اسلام

رویکرد علما اسلام به دعا

بررسی وضعیت دعا در بین فرق اسلامی

بررسی آماری اقبال به دعا در هر سده اسلامی

دعاهای اصحاب ائمه علیهم السلام، تاریخ، اصالت

بررسی تحلیلی رویکرد به دعا در مذاهب اربعه

میزان اقبال به دعا در زمان حکومتها

بررسی تاریخ دعا در دوره پیامبر صلی الله علیه و آله

میزان رویکرد دعا در بین صحابه

دعا در دوره صحابه و تابعین و...

میزان اقبال به دعا در زمان خلفاء

ب: دعا در سایر
ادیان و مذاهب

اثرشناسی دعا

یکی از موضوعات مهم در هر علم، شناسایی نگارش‌ها و منابع مکتوب آن است. دعا نیز به‌عنوان علمی مستقل دارای کتاب‌های بسیار زیادی است. این نوشته‌ها در قالب دعاشناسی، متن ادعیه، شرح، ترجمه و ... نگارش یافته‌اند. در این بخش به سرفصل‌های مرتبط با بحث کتاب‌شناسی دعا پرداخته شده است. البته به دلیل اهمیت کتاب صحیفه سجادیه و همچنین نگاشته‌های پیرامونی آن، سرفصل‌های این کتاب شریف به‌صورت جداگانه ارائه گردیده است.

الف: اثر
شناسی
عمومی

کتابشناسی کتابهای دعایی	معرفی و بررسی تلاشهای صورت گرفته مکتوب دعایی در عصر حاضر	بررسی محتوایی کتاب- های دعا در هر عصر	سبک‌شناسی جمع‌آوری ادعیه در کتب دعا	بررسی کتابهای موضوعی دعا
معرفی آثار نوشته‌شده در موضوع دعا به زبان عربی	معرفی آثار نوشته‌شده در موضوع دعا به زبان فارسی	نگارش‌های دعایی در زمان پیامبر صلی الله علیه و آله	نگارش‌های دعایی در زمان هر امام علیه‌السلام	بررسی صحیفه‌های منتسب به معصومان علیهم‌السلام
آشنایی با روات کاتب دعا	کتاب‌شناسی شروح ادعیه	روش‌های شرح دعا	معرفی و بررسی ترجمه‌های ادعیه	روش‌های ترجمه ادعیه
کتاب‌شناسی کتابهای متداول دعایی	آشنایی با کتابهای غیرمستقل دعایی	آشنایی با اولین جامع ادعیه	بررسی کیفیت جمع ادعیه در جوامع دعایی	چرایی و چگونگی جمع‌آوری ادعیه در موسوعه‌ها
بررسی و معرفی نسخه- های خطی چاپ‌نشده دعا	معرفی آثار علماء پرکار در عرصه دعا	شرح‌حال مختصری از نویسندگان دعایی	بررسی کتاب‌های درسی دعا و علوم دعا	معرفی کتاب‌های مرتبط با دعا‌های قرآنی
نقد و بررسی نگارش‌های مرتبط با تطبیق قرآن و ادعیه	فهرست‌نویسی مقالات و پایان‌نامه‌های دعایی	نقد و بررسی برنامه‌های کامپیوتری مربوط به ادعیه	آشنایی با سخنرانی‌های مرتبط با دعا	آشنایی با مصاحبه‌های مرتبط با دعا
آشنایی با مجلات دعایی و علوم دعایی	آشنایی با مؤسسه‌های دعایی	معرفی مقالات دعایی معاصر	آشنایی با خطاطان مصاحف ادعیه	دانش دعا و سیر تاریخی نگارش‌های آن
پیشگامان تدوین کتاب دانش دعا	گونه‌های نگارش دانش دعا	آشنایی با مؤلفان علوم دعایی	فهرست‌نویسی مقالات و پایان‌نامه‌های علوم دعایی	

ب: صحیفه
سجادیه

بررسی تفاوت‌ها و
شباهت‌های صحیفه سجادیه
با نهج‌البلاغه

واکاوی شخصیت امام سجاد
علیه‌السلام با نگاه به صحیفه
سجادیه

نام‌های کتاب صحیفه
سجادیه در لسان اهل‌بیت
علیهم‌السلام و علما

معرفی صحیفه سجادیه

آشنایی تفصیلی با
ترجمه‌های صحیفه سجادیه

روش‌های شرح صحیفه
سجادیه

بررسی تطبیقی شرح
صحیفه سجادیه

کتاب‌شناسی شرح صحیفه
سجادیه

تفاوت‌ها و شباهت‌های
صحیفه مشهوره و کامله و...

بررسی و معرفی نسخ خطی
موجود صحیفه سجادیه

معرفی و بررسی نسخه‌های
چاپ‌شده صحیفه سجادیه

گونه‌شناسی ترجمه‌های
صحیفه سجادیه

آشنای با سخنرانی‌های
پیرامون صحیفه سجادیه

معرفی و نقد برنامه‌های
کامپیوتری مربوط به صحیفه
سجادیه

گونه‌شناسی کتاب‌های
پیرامونی صحیفه سجادیه

آشنایی با مقالات و
پایان‌نامه‌های مرتبط با
صحیفه سجادیه

نحوه استخراج معارف
موضوعی از صحیفه سجادیه

گونه‌شناسی گزاره‌های
تفسیری در صحیفه سجادیه

پنداره عدم اقبال به صحیفه
سجادیه از سوی قدما

آشنایی با مصاحبه‌های
پیرامون صحیفه سجادیه

بررسی اسناد صحیفه
سجادیه

اعتبارسنجی کتاب صحیفه
سجادیه

ساختارشناسی دعا‌های
گوناگون در صحیفه سجادیه

آسیب‌شناسی دعا

دعا یکی از متون برتر اسلامی است که همانند سایر قالب‌های متنی، آسیب‌هایی جدی آن را تهدید می‌کند. بعضی از آفات در فهم دعا و برخی در متن و سند دامن‌گیر این منبع نورانی شده است. در این بخش به سرفصل‌های مرتبط با چنین آسیب‌هایی پرداخته شده است. بی‌شک شناسایی و تلاش در رفع چنین مشکلاتی می‌تواند در ارتقاء و نهادینه شدن این علم کمک نماید. در پایان نیز برخی نیازهای این عرصه ارائه شده است.

الف:
آسیب‌های
عمومی

بررسی نظرات نگاه
غیرمسلمانان به ادعیه اسلامی

گونه شناسی آسیب‌های وارد
بر دعا در قرون گذشته

بررسی و نقد نظر مستشرقان
در ادعیه اسلامی

بررسی نظرات خاورشناسان در
مورد ادعیه اسلامی

بررسی نظریه استفاده از
اعجاز در ادعیه در رفع برخی
آسیب‌ها

بررسی نظریه استفاده از
تحدی در ادعیه در رفع برخی
آسیب‌ها

بررسی و پاسخگویی شبهات
منکرین مشروعیت دعا

بررسی و پاسخگویی شبهات
وهابیت در مورد دعا

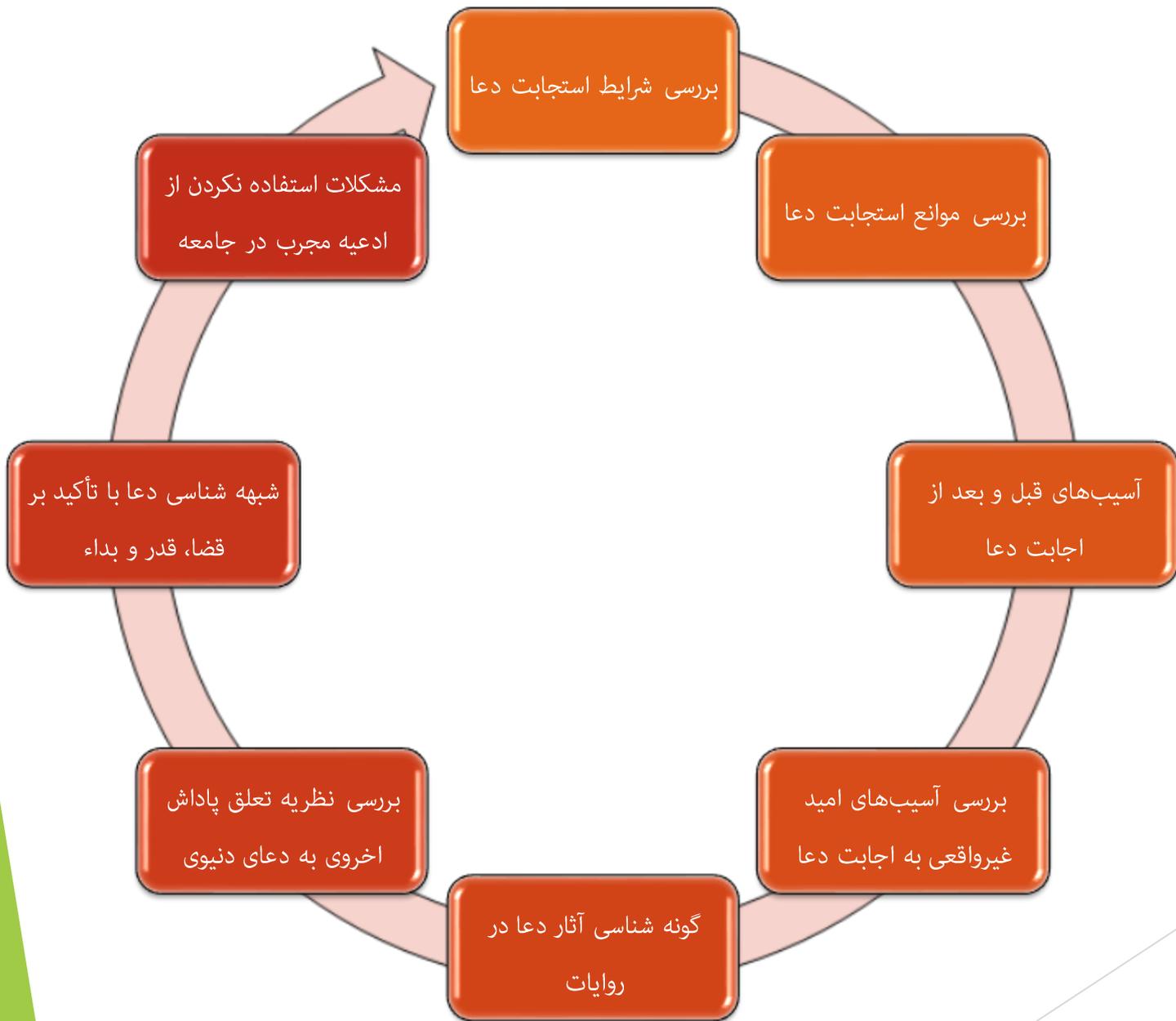
برطرف سازی مشکلات ناشی
از مشخص نبودن محل دعا در
هندسه دین

مشکلات ناشی از تدوین
نشدن علم دعا

ب:
آسیب‌های
فهم

ح: آسیب‌های
مرتبط با
استجابیت دعا

د: آسیب‌های
مرتبط با نحوه
دعا کردن

آسیب‌های بهره‌گیری از دعا

آسیب‌های برگزاری دعای
دسته‌جمعی

بررسی نتایج رعایت
نکردن آداب دعا

معرفی دعا‌های حرام و ممنوع

نحوه املاء و نگارش دعاهای طولانی

نحوه املاء و نگارش فرازهای بلند دعا

بررسی شبهه: ادعیه زیاد مکتوب؛ نشان از جعلی بودن

دلیل کمی مکتوبات دعایی در زمان ائمه علیهم‌السلام

شناسایی و حل مشکل اعتبار برخی دعاهای کتاب‌های دعایی معروف

علت تدوین نشدن آثار علوم دعا

دلایل رواج فال، دعانویسی و جادو در جامعه و نحوه برخورد با آن

ز
آسیب‌های
مرتبط با
انشاء دعا

ح:
آسیب‌های
سندی و
متنی دعا

۱. اعتبار
سنجی سندی

انگیزه‌ها و آسیب‌های تحریف سندی ادعیه

شبهه ضعف یا فقدان سند در اکثر ادعیه

واقعیت، پذیرش یا رد برخی دعا‌های مشهور

نحوه تعامل با ادعیه بدون سند ولی با معارف قابل قبول

معرفی دعا‌های قوی و ضعیف السند

گونه‌شناسی ادعیه زنانه

نحوه برخورد با ادعیه با نسخه‌های مشهور و نادر

بررسی کمیت و کیفیت ادعیه متواتر

معرفی راویان متخصص در دعا

نحوه دریافت و تحمل دعا در راویان

نقش دعا در اعتبار سنجی سایر احادیث

نقش دعا در علم رجال با رویکرد به رجال کشی

مدح و ذم افراد در ادعیه و استفاده اعتبار سنجی از آن

بررسی تأثیر اسرائیلیات بر دعا

پاسخگویی به شبهات محتوایی
دعا

اعتبارسنجی محتوایی هر دعا
به صورت مجزا

اعتبارسنجی محتوایی
کتابهای دعایی

راهکارهای شناسایی و رفع
تعارض ادعیه با کلام

راهکارهای شناسایی و رفع
تعارض ادعیه با فقه

راهکارهای شناسایی و رفع
تعارض ادعیه با قرآن

علت درج متفاوت متن برخی
آیات در دعاها

چگونگی و نحوه پذیرش امور
غیبی در ادعیه

تفاوت دعا با قرآن در موضوع
تحریف پذیری

راهکارهای شناسایی و رفع
تعارض ادعیه باهم

راهکارهای شناسایی و رفع
تعارض ادعیه با سایر منابع

علت تکرار محتوای ادعیه در
لسان ائمه علیهم السلام

بررسی تحریف محتوایی ادعیه
در طول تاریخ

تأثیرات تقیه بر دعا

نسخ محتوای یک دعا در
دعای دیگر

شناسایی بهترین ادعیه از لحاظ محتوایی

خ. نیازهای
عرصه دعا

نیازهای شیعه به کتاب دانش دعا

روشهای کاربردی سازی دعا

تبیین و بررسی گستره فواید دعا در زندگی فردی و اجتماعی

نحوه پیاده‌سازی معارف دعا در زندگی

لزوم و نحوه دعا کردن برای فرج

راههای ارتقاء فهم عمومی از ادعیه

شناسایی دلایل عدم استقبال علماء به ترجمه و شرح ادعیه

جست‌وجو و معرفی عرصه‌های کار نشده در ادعیه

آسیب‌شناسی و بازنویسی ترجمه‌های نامناسب دعایی

آسیب‌شناسی و بازنویسی اعراب‌گذاری ناصحیح دعایی

آسیب‌شناسی املا نادرست ادعیه

راههای گسترش شروح تحلیلی در ادعیه

هنر- دعا از دیدگاه دانشمندان-

ادعیه منظوم ▶

دعا و رسانه ▶